

ביאורים

יש הבדל גדול בין התפיסה הגויית לבין התפיסה של עם ישראל ביחס למעשה הבריאה. הגויים סבורים שכל מעשה בראשית הוא מושלם. השורש לתפיסה זו הוא המחשבה שבורא העולם הוא מושלם וללא כל חסרונות, ולכן לא ייתכן שהוא יברא עולם חסר שצריך תיקון. ממילא מובנת ההתנגדות הנחרצת של אומות העולם לברית המילה. זה נראה מעשה שקורא תיגר על מעשה הבריאה המושלם של הקב"ה.

על פניו, זו נראית תפיסה נכונה והגיונית, אך עם ישראל מתנגד לה באופן נחרץ. תפיסה זו טומנת בחובה הרס מוסרי רב. שהרי אם העולם מושלם וחסר כל תיקון ושינוי, קל וחומר שהאדם, שהוא בחיר היצורים והנבראים, נברא מושלם וחסר פגמים. אם כן, אין שום מקום לתיקון המידות ולקיום מצוות. אין שום דרישה מהאדם להשתנות, שהרי כל שינוי הוא כפירה בשלמות שברא הקב"ה! עם ישראל סובר שהעולם נברא מלכתחילה בלתי מתוקן. רצון ה' הוא שנהיה שותפים בתיקונו של העולם ובהשלמת מעשה בראשית. אמנם נכונים דברי טורנוסרופוס שהטבע הוא מעשה ידיו של הקב"ה, אך מעשי האדם, שנעשים בהשכל ובחוכמה, ואשר גם הם ניתנו על ידי הקב"ה, נאים יותר.

הרחבות

• ערכם של מעשי האדם

עד שישלם על ידי אדם השכלי. המהר"ל מלמד, שבכוחו של האדם להשלים את העולם. האדם לא אמור להיות פסיבי, אלא פועל ויוצר. הדבר מפורש בתורה בברכת ה' לאדם: "ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וּבְכַשֶּׁה וּרְדוּ בְדַגַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הַרְמֵשֶׁת עַל הָאָרֶץ" [בראשית א, כח].

הרב קוק כותב, שזו הסיבה שחכמים כ"כ שיבחו את העיסוק במלאכה וביישובו של עולם: "דבר פשוט הוא שהצדיק עושה כל מעשיו בקדושה, וכל פעולותיו הגשמיות עולות הן לתקונו של עולם. וזאת היא אהבת המלאכה, שכ"כ שָׁבְהָ מעלתה מצד עצמה ושנתנה בברית כמו שתורה נתנה בברית". [אורות התחיה בברית]. אורות התחיה פסקה טז]. הרב קוק מוסיף, שלמרות שכל פעולה גשמית המתקנת ומקדמת את העולם יש לה ערך וחשיבות, "הנעלה מכל היא ההצלה הכללית של הכשרת החיים הפנימיים של המציאות להוציאם מידי גלמותם (=מציאותם הגולמית, חסרת התוכן והמשמעות) ולתקנם בתור כלים שלמים העושים את תפקידם יפה". עיקר פעולתו של האדם, ליצוק תוכן רוחני עליון לעולם. האדם, בעל הנשמה האלוהית, מסוגל לרומם את המציאות בה הוא נמצא, להוציא אותה מהסתמיות שלה ולחשוף את המשמעות הפנימית שלה.

שאלות לדיון

האם גם אנחנו היינו חושבים שמעשי בני האדם נאים יותר ממעשיו של הקב"ה?!

האם כל מעשי האדם יכולים להיות במדרגה 'על טבעית', או רק חלק מהם?

עולם הטבע -
יציר הקב"ה, אינו
שלם בעצמו והוא
נשלם ע"י האדם

ובמדדש (תנחומא תרוע אות ה): שאל טורנוסרופוס הרשע: איזה מעשים נאים של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם? אמר לו: של בשר ודם. אמר לו טורנוסרופוס הרשע: ראית השמים והארץ, יכול האדם לעשות כיוצא בהם? אמר לו רבי עקיבא: לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות, שאין שולטים עליו, אלא אמר דברים שהם מצויין בבני אדם. אמר לו: למה אתם מוללים? אמר לו: אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני, ולכך הקדמתי ואמרתי לך שמעשה בני אדם נאים משל הקדוש ברוך הוא. הביא לו רבי עקיבא שבילים וגלוסקאות. אמר לו טורנוסרופוס הרשע: אם הקדוש ברוך הוא רוצה במילה, למה אינו יוצא הולד מהול ממעי אמו? אמר לו רבי עקיבא: ולמה טיבורו יוצא עמו והוא תלוי בבטנו ואמו חותכתו? ומה שאתה אומר למה אינו יוצא מהול? שלא נתן הקדוש ברוך הוא המצוות אלא לצרף¹ האדם בהם. לכך אמר דוד כל אמרת אלוה צרופה (משלי ל, ה) עד כאן.

ובאור זה, כי טורנוסרופוס היה סבור כי מעשה האדם פחותים מן מעשה הטבע, במה שהטבע פעל אלהי. לכך אמר, שהמילה היא יותר פחותה מן הערלה, שהיא מעשה הטבע שפעל השם יתברך, ואלו המילה מעשה האדם. והשיב לו, שאין הדבר כך, כי מעשה האדם, במה שהוא פעל האדם שהוא בעל שכל, יותר במדרגה מן הטבע, שהוא כח חמרי בלבד. וכמו שהוכיח לו מן החסמים, שהוא פעל הטבע והוא חסר, עד שישלם על ידי אדם השכלי. • שמוזה תראה כי פעל השכל הוא על הטבע.

מצאנו במדרש: שאל טורנוסרופוס הרשע: איזה מעשים נאים של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם? אמר לו: של בשר ודם. אמר לו טורנוסרופוס הרשע: ראית השמים והארץ, יכול האדם לעשות כיוצא בהם? אמר לו רבי עקיבא: לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות, שאין שולטים עליו, אלא אמר דברים שהם מצויים בבני אדם. אמר לו [טורנוסרופוס]: למה אתם מוללים? אמר לו: אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני, ולכך הקדמתי ואמרתי לך שמעשה בני אדם נאים משל הקדוש ברוך הוא. הביא לו רבי עקיבא שבילים וגלוסקאות. אמר לו טורנוסרופוס הרשע: אם הקדוש ברוך הוא רוצה במילה, למה אינו יוצא הולד מהול ממעי אמו? אמר לו רבי עקיבא: ולמה טיבורו יוצא עמו והוא תלוי בבטנו ואמו חותכתו? ומה שאתה אומר: למה אינו יוצא מהול? שלא נתן הקדוש ברוך הוא המצוות אלא לצרף¹ [לזכך ולתקן] האדם בהם. לכך אמר דוד: כל אמרת אלוה צרופה. עד כאן.

ביאור מדרש זה, טורנוסרופוס חשב כי מעשי האדם פחותים ממעשה הטבע, כי מעשי הטבע הם מעשים מושלמים שהם מעשי הבורא. לכן לדעתו המילה היא פגימה, בעוד שהערלה מעולה ממנה, מפני שהערלה היא מעשה הטבע שפעל ה', והמילה מעשה האדם. השיב לו רבי עקיבא שאין הדבר כמו שהוא סבור, אדרבא, מעשה האדם, שהוא רוחני, נעלה יותר ממעשה הטבע החומרי. רבי עקיבא הוכיח זאת מהחיסים, שהן מעשה הטבע, והן אינן מושלמות עד שהאדם, שהוא בעל השכל, משלים אותן ועושה אותן ראיות למאכל. מזה נדע כי מעשה האדם הוא מעל מעשה הטבע.

